

**DIREKCIJA ZA CIVILNO ZRAKOPLOVSTVO
BOSNE I HERCEGOVINE**

352

Na osnovu čl. 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02, 102/09 i 72/17) i člana 14. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

**PRAVILNIK
O PADOBRANSTVU****DIO PRVI - OPŠTE ODREDBE**

- (1) Ovim pravilnikom propisuje se:
- izvođenje padobranskih skokova;
 - upotreba i održavanje padobrana;
 - obuka, ispiti, dozvole i ovlaštenja padobranaca;
 - uvjeti koje moraju ispunjavati organizacije za provođenje obuke padobranaca (u daljem tekstu: organizacije za obuku).
- (2) Odredbe ovog pravilnika odnose se na padobrane namijenjene za izvođenje padobranskih skokova i skokova koji se izvode radi spašavanja članova posade zrakoplova.
- (3) Odredbe ovog pravilnika ne odnose se na padobranske skokove koji se izvode za potrebe Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i entitetskih ministarstava nadležnih za unutrašnje poslove.

**Član 2.
(Definicije)**

- (1) Za potrebe ovog pravilnika koriste se sljedeće definicije:
- Aerodrom:** određeno područje (uključujući sve zgrade, instalacije i opremu) na zemlji ili na vodi ili na nepokretnoj, priobalnoj ili plutajućoj podlozi, namijenjeno za potpuno ili djelimično slijetanje, polijetanje i kretanje zrakoplova po površini;
 - Aktiviranje padobrana:** radnja kojom započinje proces otvaranja padobrana;
 - Stručni nadzor (Audit):** sistematičan, neovisan i dokumentiran postupak za pribavljanje dokaza i njihovu objektivnu procjenu kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri su usklađeni zahtjevi;
 - Dnevni skok:** skok padobranom izveden u periodu od pola sata prije izlaska sunca do pola sata poslije zalaska sunca;
 - Mjesto za doskok:** prostor za sigurno prizemljenje padobranaca, odgovarajućih dimenzija, bez prepreka i obilježen odgovarajućom signalizacijom;
 - Glavni padobran:** osnovni padobran kojim se izvode skokovi padobranom;
 - Glavni paker padobrana** (master parachute rigger): lice obučeno za pakiranje, održavanje, tehnički pregled, veće popravke padobrana i sistema veza;
 - Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine - BHDCA:** nadležni organ uprave koji vrši poslove odobravanja i nadzora u skladu sa odredbama ovog pravilnika (u daljem tekstu: BHDCA), Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine - BHDCA (Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation - BHDCA): nadležna zrakoplovna vlast Bosne i Hercegovine (National Aviation Authority)/Državni nadzorni organ Bosne i Hercegovine (National Supervisory Authority)/Nadležni organ (Competent Authority) u čijoj su nadležnosti upravni, stručni i nadzorni poslovi iz oblasti zračnog prometa u Bosni i Hercegovini;
 - Vanaerodromski skok:** skok padobranom koji se izvodi na površine izvan aerodroma ili registrirane površine za polijetanje i slijetanje;
 - Kandidat:** podnositelj zahtjeva za sticanje dozvole, ovlaštenja ili odobrenja ispitivača;
 - Klasični način obuke:** način obuke učenika padobranca za sticanje dozvole padobranca, kada se početni skokovi padobranom izvode prinudnim aktiviranjem otvaranja padobrana (gurtina, static line);

- Knjižica padobranskih skokova** (Logbook): lična evidencija skokova padobranca ili učenika padobranca;
- Komplet padobrana:** Kombinacija glavnog i rezervnog padobrana sa jednim sistemom veza sa mehanizmom za otvaranje glavnog i rezervnog padobrana;
- Linija publike:** jasno vidljiva linija koja određuje granicu prostora namijenjenog gledateljima i drugih prostora kojima gledatelji imaju pristup;
- Neuskladenost:** odstupanje od važećih propisa, procedura i uvjeta iz odobrenja za rad;
- Noćni skok:** skok padobranom izveden u periodu od pola sata poslije zalaska sunca do pola sata prije izlaska sunca;
- Ovlaštenje:** dokaz o dodatnoj obučenosti padobranca koje se upisuje u dozvolu padobranca;
- Organizator vanaerodromskog skoka:** pravno ili fizičko lice koje organizira izvođenje vanaerodromskog skoka, koje je odgovorno za njegovo organiziranje i koje je dužno osigurati za to sva potrebna odobrenja od strane BHDCA;
- Padobran:** sprava bez motornog pogona, uglavnom izrađena od tkanine, koja se koristi za usporavanje slobodnog pada ili prebrze vožnje;
- Padobran za spašavanje:** padobran namijenjen spašavanju članova posade zrakoplova;
- Padobranac:** lice koje izvodi skokove iz zrakoplova koristeći padobran, a posjeduje važeću dozvolu padobranca;
- Padobranski automat (AAD):** tehnička sprava koja služi za aktiviranje padobrana bez uticaja lica koje koristi padobran;
- Padobranski skok:** skok iz zrakoplova koji izvodi padobranac ili učenik padobranca;
- Padobranski start:** prostor predviđen za pakiranje padobrana, spremanje opreme, odmor padobranaca, pregled padobranaca i opreme prije ulaska u zrakoplov;
- Spisak ispitivača:** spisak ovlaštenih lica koja mogu da provode određene provjere kandidata s ciljem sticanja dozvole padobranca i odgovarajućih ovlaštenja, koji odobrava i objavljuje BHDCA;
- Potvrda o provedenoj obuci:** potvrda koju izdaje organizacija za obuku o završenoj teorijskoj i/ili praktičnoj obuci kandidata;
- Potvrda za aerodrom:** Potvrda za rad aerodroma izdata od strane odgovarajuće zrakoplovne vlasti;
- Probni skok:** skok koji se izvodi s ciljem ispitivanja mogućnosti izvođenja skokova padobranom iz pojedinih vrsta ili tipova zrakoplova;
- Provjera praktične obučenosti:** provjera praktične obučenosti za kontroliranje položaja tijela u slobodnom padu, korištenje i upravljanje padobranom s ciljem sticanja dozvole ili ovlaštenja;
- Provjera stručnosti:** provjera s ciljem produžavanja ili obnavljanja ovlaštenja, kao i sticanje dozvole ili ovlaštenja na osnovu strane dozvole i/ili ovlaštenja;
- Rezervni padobran:** padobran koji padobranac koristi u slučaju otkaza glavnog padobrana;
- Rukovoditelj skakanja:** lice odgovorno za pripremu i rukovođenje organiziranim skakanjem padobranom;
- Silabus:** sadržaj teorijske i praktične obuke koji objavljuje BHDCA, prema kome se razrađuje program obuke;
- Skok na slobodno:** skok pri kome aktiviranje padobrana vrši padobranac;
- Skok s prinudnim aktiviranjem otvaranja padobrana:** skok prilikom koga aktiviranje glavnog pado-

- brana automatski vrši gurt na koja je zakačena za zrakoplov na propisanom mjestu (skok na "gurtu");
- nn) **Stariji paker padobrana** (senior parachute rigger): lice osposobljeno za pakiranje, održavanje, tehnički pregled i manje popravke padobrana;
- oo) **Tandem padobran**: padobran posebno konstruiran za istovremeno skakanje dva lica (tandem pilot i tandem putnik), prilikom koga tandem pilot i tandem putnik koriste jedan glavni i jedan rezervni padobran i pri čemu putnik koristi poseban sistem veza kojim je pričvršćen na sistem veza tandem pilota;
- pp) **Tandem pilot**: padobranac s upisanim važećim ovlaštenjem tandem pilot;
- rr) **Tandem putnik**: lice koje u ulozi putnika učestvuje u izvođenju skoka tandem padobranom;
- ss) **Teren**: određen prostor na zemlji koji zadovoljava uvjete za povremeno obavljanje zrakoplovnih aktivnosti paraglajderima, padobranima, zmajevima bez motora i balonima;
- tt) **Učenik padobranac**: lice koje se obučava za sticanje dozvole padobranca ili određenog ovlaštenja;
- uu) **Zadržka** vrijeme slobodnog pada, vrijeme od trenutka iskakanja iz zrakoplova do trenutka aktiviranja padobrana.
- (2) Skraćenice koje se koriste u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:
- AAD** (Automatic Activation Device): padobranski automat;
 - AL** (Accuracy Landing): padobranska disciplina skoka padobranom na cilj;
 - AFF** (Accelerated Free Fall): način obučavanja prilikom koga učenik padobranac, od prvog skoka, izvodi skokove sa ubrzanim slobodnim padom uz pomoć jednog ili dva AFF nastavnika padobranstva;
 - AGL** (Above Ground Level): visina iznad nivoa zemlje;
 - CF** (Canopy Formation): formacija kupolama padobrana, padobranska disciplina koja se odvija tokom leta pod kupolom padobrana kada padobranci kupolama formiraju određene figure;
 - CP** (Canopy Piloting): upravljanje kupolama visokih performansi: padobranska disciplina koja se odvija pod kupolom padobrana. Padobranom visokih performansi smatraju se svi padobranci kojima je specifično opterećenje kupole veće od 60 N/m²;
 - FAI** (Fédération Aéronautique Internationale): međunarodna, neprofitna, nevladina organizacija čiji je cilj razvoj sportskog zrakoplovstva i aero-nautike;
 - FF** (Free Fly): slobodni stil: padobranska disciplina koja se odvija u slobodnom padu tokom koga padobranac različitim položajima tijela izvodi određene figure i pokrete u sve tri dimenzije. Ovom definicijom obuhvaćeni su i individualni skokovi slobodnim stilom (Free Style);
 - FS** (Formation Skydiving): padobranske formacije u slobodnom padu: padobranska disciplina koja se odvija u slobodnom padu tokom koga grupa padobranaca tijelima formira određene figure;
 - IS** (Individual Style) figure: individualna padobranska disciplina koja se odvija u slobodnom padu u kojoj padobranac u što kraćem vremenu treba da izvede komplet zadatih elementa (figura);
 - MSL** (Mean Sea Level): Srednji nivo mora;
 - RSL** (Reserve Static Line): veza između slobodnih krajeva glavnog padobrana i sistema za aktiviranje rezervnog padobrana;
 - SS** (Skysurfing): skok padobranom sa daskom za surfanje: individualna padobranska disciplina koja se odvija u slobodnom padu pri čemu padobranac koristi dasku za surfanje, posebno prilagođenu za izvođenje skokova padobranom;
 - WS** (Wing Suit): padobranska disciplina prilikom koje se tokom slobodnog pada koristi posebno odijelo koje znatno mijenja aerodinamičke karakteristike tijela i omogućava značajno smanjenje vertikalne i povećanje horizontalne brzine padobranca.

DIO DRUGI - IZVOĐENJE PADOBRANSKIH SKOKOVA

Član 3.

(Pravo izvođenja padobranskih skokova)

- Padobranski skok može izvoditi:
 - učenik padobranac;
 - padobranac.
- Padobranski skok može se izvesti samo iz zrakoplova koji ispunjava uvjete za izvođenje letачkih operacija sa ciljem iskakanja padobranaca u skladu sa propisom kojim se utvrđuju tehnički zahtjevi i upravni postupci u vezi sa letачkim operacijama.
- Tandem pilot i nastavnik tandem pilota mogu izvoditi skok samo s tipom tandem padobrana za koji imaju upisan tip u knjižici padobranskih skokova.
- Učenik padobranac može izvoditi:
 - dnevne skokove na aerodromu i registriranoj površini za slijetanje i polijetanje;
 - skokove iz aviona i helikoptera;
 - najviše 4 skoka u jednom danu;
 - skokove na cilj (AC) i figure (IS);
 - padobranske formacije u slobodnom padu (FS), pri čemu ostali članovi grupe moraju imati dozvolu kategorije C ili D;
 - samostalne skokove slobodnim stilom (FF).
- Padobranac koji posjeduje dozvolu kategorije A može izvoditi:
 - dnevne skokove na aerodromu i registriranoj površini za slijetanje i polijetanje;
 - skokove iz aviona i helikoptera;
 - najviše 6 skokova u jednom danu;
 - skokove na cilj (AC) i figure (IS);
 - padobranske formacije u slobodnom padu (FS) u grupi od 4 člana i više pri čemu najviše dva padobranca u grupi smiju imati dozvolu kategorije A, dok ostali članovi grupe moraju imati dozvolu kategorije C ili D;
 - skokove slobodnim stilom (FF), samostalno ili u grupi od najviše 3 padobranca pri čemu ostali članovi grupe moraju imati dozvolu kategorije C ili D.
- Padobranac koji posjeduje dozvolu kategorije B može izvoditi:
 - skokove koje može izvoditi padobranac koji posjeduje dozvolu kategorije A;
 - neograničen broj skokova u jednom danu;
 - noćne skokove;
 - skokove iz jedrilica i balona;
 - vanaerodromske skokove na mjesto za doskok, prečnika najmanje 100 metara;
 - grupne formacijske skokove u slobodnom padu (FS);
 - skokove slobodnog stila (FF);
 - skokove sa kamerom.
- Padobranac koji posjeduje dozvolu kategorije C može izvoditi:
 - skokove koje može izvoditi padobranac sa dozvolom kategorije B;

- b) vanaerodromske skokove na mjestu za doskok prečnika veličine najmanje 50 metara;
 - c) skokove u posebnom odijelu za promjenu aerodinamike tijela (WS) u skladu sa uputstvom proizvođača;
 - d) skokove na vodu;
 - e) sve vrste skokova u slobodnom padu ili pod kupolom padobrana.
- (8) Padobranac koji posjeduje dozvolu kategorije D može izvoditi:
- a) skokove koje može izvoditi padobranac sa dozvolom kategorije C;
 - b) vanaerodromske skokove bez ograničenja prečnika mjesta za doskok.

Član 4.

(Korištenje prava priznatih dozvolom)

- (1) Padobranac može koristiti prava priznata dozvolom padobranca ako:
- a) je u zadnja 24 mjeseca ostvario najmanje 10 skokova padobranom;
 - b) ima važeće ljekarsko uvjerenje u skladu sa posebnim propisom (u daljem tekstu: ljekarsko uvjerenje).
- (2) Ako padobranac ne ispunjava uvjet naveden u stavu (1) tačka a) ovog člana, treba izvršiti najmanje dva skoka radi provjere stručnosti sa ispitivačem kako bi mogao koristiti prava priznata dozvolom.

Član 5.

(Posebne odredbe za imatelja strane dozvole i ovlaštenja i učenike koji se u Bosni i Hercegovini obučavaju za sticanje strane dozvole ili ovlaštenja)

- (1) Padobranac, koji posjeduje stranu dozvolu i ovlaštenje, može skakati u Bosni i Hercegovini ako ima:
- a) važeću dozvolu padobranca i ispunjava uvjete za korištenje prava priznatih dozvolom, u skladu s propisanim uvjetima države koja izdaje dozvolu;
 - b) dokaz o tehničkoj ispravnosti padobrana i padobranske opreme koju namjerava da koristi za izvođenje skoka.
- (2) Učenik padobranac koji se u Bosni i Hercegovini obučava za sticanje strane dozvole ili ovlaštenja, može se obučavati samo ako:
- a) ispunjava uvjete za obuku u skladu sa važećim propisima države koja izdaje dozvolu ili ovlaštenje padobranca;
 - b) posjeduje dokaz o tehničkoj ispravnosti padobrana i padobranske opreme koju namjerava da koristi za izvođenje skoka.
- (3) Obuku učenika padobranca iz stava (2) ovog člana može provoditi lice koje ispunjava uvjete za provođenje obuke u skladu sa važećim propisima države koja izdaje dozvolu ili ovlaštenje.

Član 6.

(Odgovornost)

- (1) Padobranac je odgovoran za sigurno izvođenje padobranskog skoka.
- (2) Učenik padobranac je odgovoran za sigurno izvođenje padobranskog skoka od trenutka ulaska u zrakoplov pa do prizemljenja.
- (3) Nastavnik padobranstva je dužan da osigura sve uvjete i informacije potrebne za sigurno izvođenje skoka učenika padobranca.
- (4) Pilot tandem padobrana je odgovoran za sigurnost putnika tokom izvođenja tandem skoka padobranom.

Član 7.

(Starosna dob)

- (1) Samostalne padobranske skokove može izvoditi lice starije od 16 godina.

- (2) Lice mlađe od 18 godina može izvoditi padobranske skokove samo uz pismenu saglasnost oba roditelja ili staratelja.

Član 8.

(Oprema padobranca)

- (1) Padobranac i učenik padobranac prilikom izvođenja padobranskog skoka moraju biti opremljeni:
- a) glavnim i rezervnim padobranom koji su pričvršćeni na jedan sistem veza;
 - b) visinomjerom;
 - c) zaštitnim naočalama;
 - d) zaštitom za glavu;
 - e) odgovarajućom odjećom i obućom.
- (2) Učenik padobranac dodatno treba biti opremljen:
- a) tvrdom zaštitnom kacigom;
 - b) padobranskim automatom na rezervnom padobranu.
- (3) Sistem veza, koji se koristi u klasičnom načinu obuke, mora biti pogodan za izvođenje skoka s automatskim otvaranjem glavnog padobrana.

Član 9.

(Ograničenja i mjerenje brzine vjetra pri zemlji)

- (1) Brzina vjetra pri zemlji se mjeri anemometrom, prije početka izvođenja skoka, te se mora pratiti tokom izvođenja skoka.
- (2) Najveća dozvoljena brzina vjetra pri zemlji:
- a) za učenike padobrance i padobrance sa dozvolom kategorije A ne smije biti veća od 7 m/s;
 - b) prilikom izvođenja tandem skokova padobranom ne smije biti veća od 12 m/s;
 - c) za noćni skok ne smije biti veća od 7 m/s.
- (3) Kada brzina vjetra pri zemlji prekorači propisanu brzinu dva puta u roku od 5 minuta, izvođenje skoka će se prekinuti.
- (4) Izvođenje skoka može se nastaviti ukoliko izmjerena brzina vjetra pri zemlji u roku od 30 minuta od trenutka prekida ne prelazi propisanu brzinu.

Član 10.

(Visina skoka padobranom)

- (1) Padobranski skok sa visine veće od 4 500 metara MSL može izvoditi padobranac koji posjeduje važeću dozvolu kategorije C i D i padobranski automat na rezervnom padobranu.
- (2) Izvođenje padobranskog skoka sa visine:
- a) od 4 500 do 5 000 metara MSL dozvoljeno je ako je vrijeme od prelaska visine od 3 000 metara MSL do trenutka iskakanja kraće od 30 minuta;
 - b) od 5 000 metara do 6 000 metara MSL dozvoljeno je ako je padobranac opremljen dodatnom opremom za dopunsko snabdijevanje kisikom ili ako je zrakoplov opremljen sistemom za dopunsko snabdijevanje kisikom za svakog padobranca pojedinačno, a koji se koristi do trenutka iskakanja;
 - c) veće od 6 000 metara MSL dozvoljeno je ako je padobranac opremljen autonomnim sistemom za dopunsko snabdijevanje kisikom.

Član 11.

(Visina aktiviranja padobrana)

Najniža visina aktiviranja glavnog padobrana za:

- a) skokove učenika padobranaca iznosi 900 metara AGL;
- b) skokove padobranaca iznosi 750 metara AGL;
- c) izvođenje tandem skokova iznosi 1 500 metara AGL.

Član 12.

(Vidljivost i naoblaka)

- (1) Padobranski skokovi se mogu izvoditi ako se vizuelno ili pomoću navigacijskih uređaja zrakoplova može odrediti tačka iskakanja.

- (2) Ako je baza oblaka niža od visine iskakanja i oblačnost je jednaka ili veća od 5/8, baza oblaka za izvođenje padobranskog skoka treba biti najmanje 1 350 metara AGL.

Član 13.

(Noćni skok)

- (1) Prilikom izvođenja noćnog skoka padobranac mora biti opremljen:
- svjetlosnim signalom, od trenutka odvajanja od zrakoplova pa do prizemljenja;
 - osvijetljenim ili zvučnim visinomjerom.
- (2) Noćni skok može se izvoditi samo ako je baza oblaka najmanje 150 metara iznad visine iskakanja.

Član 14.

(Skok na vodu)

- (1) Skok na vodu padobranom može se izvoditi samo ako je:
- dubina vode na mjestu za doskok veća od 2 metra;
 - mjesto za doskok udaljeno najmanje 15 metara od obale;
 - osigurana služba spašavanja, pri čemu broj motornih čamaca mora biti najmanje jednak broju padobranaca koji izvođe padobranski skok.
- (2) Skok na vodu može izvoditi samo padobranac koji zna plivati.
- (3) Izuzetno od stava (1) ovog člana, skok na vodu se može izvoditi u bazen uz prethodno odobrenje BHDCA.

Član 15.

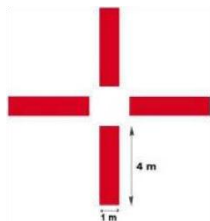
(Mjesta za izvođenje skoka padobranom)

- (1) Skok padobranom može se izvoditi na aerodromima kojima je izdata potvrda i terenima koji imaju ispunjene uvjete iz Izjave o usklađenosti korisnika sa segmentima osiguravanja sigurnosti na terenu.
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, skok padobranom može se izvesti i na površinama van aerodroma kojima je izdata potvrda i terenima koji imaju ispunjene uvjete iz Izjave o usklađenosti korisnika sa segmentima osiguravanja sigurnosti na terenu samo uz prethodno odobrenje BHDCA.
- (3) Kada se na udaljenosti manjoj od 50 m od mjesta za doskok nalazi vodena površina dubine veće od 150 cm, potrebno je organizirati službu za spašavanje na vodi sa najmanje jednim motornim čamcem.

Član 16.

(Označavanje mjesta za doskok na tlu prilikom izvođenja dnevnog skoka)

- (1) Mjesto za doskok na tlu označava se padobranskim krstom.
- (2) Padobranski krst se sastoji od četiri platna dimenzija 4 m x 1 m crvene, narandžaste ili bijele boje, postavljena kako je prikazano na slici:

- (3) Padobranski krst služi za komunikaciju sa posadom zrakoplova i vođom padobranaca u slučaju gubitka radio-komunikacijske veze, tako što:
- kada je krst uklonjen, nije dozvoljeno iskakanje padobranaca iz aviona;

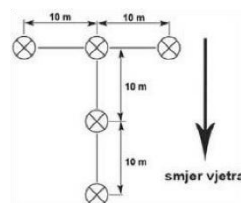
- kada je uklonjen jedan krak krsta, iskakanje se privremeno obustavlja, a zrakoplov ostaje na visini iskakanja do sljedećeg obavlještenja.

- (4) Blizu mjesta za doskok mora se postaviti pokazivač vjetrova koji padobrancima u fazi prizemljenja omogućava procjenu smjera i jačine vjetrova.

Član 17.

(Označavanje mjesta za doskok na tlu prilikom izvođenja noćnog skoka)

- (1) Mjesto za doskok na tlu se označava sa najmanje 5 svjetala postavljenih u obliku velikog latiničnog slova T, kako je prikazano na slici.

- (2) Mjesto za doskok se ne smije označavati:

- bakljama;
- otvorenim plamenom;
- pirotehničkim sredstvima.

Član 18.

(Obaveze organizatora vanaerodromskog skoka)

- (1) Organizator vanaerodromskog skoka dužan je da osigura da se organizacija vanaerodromskog skoka izvrši na siguran način i u skladu sa važećim propisima, odobrenjima i planom izvođenja vanaerodromskog skoka.
- (2) Organizator je dužan da osigura:
- da lica koja učestvuju u organizaciji i izvođenju vanaerodromskog skoka imaju odgovarajuće iskustvo i stručnost obzirom na njegovu složenost;
 - da lica iz prethodnog stava imaju odgovarajuće iskustvo za izvođenje planiranih aktivnosti, važeće dozvole, ovlaštenja ili druge odgovarajuće dokumente, kojim dokazuju stručnu osposobljenost i ispunjavaju druge propisane uvjete;
 - odgovarajuće padobrane za izvođenje planiranih aktivnosti i dokaz o njihovoj tehničkoj ispravnosti;
 - odgovarajuće zrakoplove za izvođenje planiranih aktivnosti i dokaz o plovidbenosti ili drugi odgovarajući dokument;
 - da je udaljenost mjesta za doskok od linije gledališta u skladu sa ovim pravilnikom;
 - održavanje reda neposredno prije, u toku i neposredno nakon izvođenja vanaerodromskog skoka padobranom;
 - dostupnost službi za slučaj opasnosti za vrijeme trajanja izvođenja vanaerodromskog skoka.
- (3) Organizator vanaerodromskog skoka je dužan imenovati rukovoditelja skakanja i njegovog zamjenika.

Član 19.

(Obaveze učesnika)

- (1) Učesnik je dužan da planirane aktivnosti izvodi na siguran način, u skladu s važećim propisima, odobrenjima, planom izvođenja vanaerodromskog skoka i uputstvima organizatora vanaerodromskog skoka.
- (2) Učesnik može započeti sa izvođenjem planiranih aktivnosti nakon izvršene pripreme.

- (3) Učesnik ne može započeti, odnosno mora prekinuti izvođenje planirane aktivnosti, ako meteorološki uvjeti ne dozvoljavaju njihovo sigurno izvođenje.
- (4) Učesnik ne smije preletjeti padobranom gledalište, parking za vozila i druge objekte na visinama nižim od 5 metara.

Član 20.

(Zahtjev za odobrenje vanaerodromskog skoka)

- (1) Organizator vanaerodromskog skoka će podnijeti zahtjev za odobravanje izvođenja vanaerodromskog skoka padobranom na način i pod uvjetima koje odredi BHDCA.
- (2) Uz zahtjev iz stava (1) ovog člana, organizator vanaerodromskog skoka prilaže detaljan plan izvođenja vanaerodromskog skoka.

Član 21.

(Plan izvođenja vanaerodromskog skoka)

Plan izvođenja vanaerodromskog skoka sadrži:

- a) mjesto, datum i sat izvođenja vanaerodromskog skoka;
- b) imena, kontakte i dužnosti lica uključenih u organizaciju vanaerodromskog skoka;
- c) minimalan nivo iskustva učesnika;
- d) tip padobrana kojim se izvodi vanaerodromski skok;
- e) očekivani broj gledatelja;
- f) nacrt prostora za izvođenje vanaerodromskog skoka;
- g) način korištenja zračnog prostora;
- h) način koordinacije sa pružateljem usluga u zračnoj plovidbi i drugim korisnicima prostora na kojem se izvodi skok;
- i) postupak za održavanje reda na mjestu izvođenja vanaerodromskog skoka;
- j) postupak za slučaj opasnosti.

Član 22.

(Nacrt prostora za izvođenje vanaerodromskog skoka)

U nacrtu prostora za izvođenje vanaerodromskog skoka moraju se navesti:

- a) mjesto za doskok za padobrance;
- b) mjesto za doskok za slučaj opasnosti;
- c) prostor za gledatelje;
- d) objekti ili područja od posebnog značaja;
- i) reljefne i druge značajne prepreke.

Član 23.

(Minimalna udaljenost od gledališta)

- (1) Udaljenost mjesta za doskok od linije gledališta mora biti najmanje 15 metara.
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, udaljenost mjesta za doskok od linije gledališta može biti i manja ukoliko organizator vanaerodromskog skoka dostavi procjenu rizika i dobije odobrenje.

Član 24.

(Izvođenje skokova tandem padobranom)

- (1) Izvođenje skoka tandem padobranom nije dozvoljeno iznad 4 500 m MSL.
- (2) Izvođenje skoka tandem padobranom noću i na vodu nije dozvoljeno.
- (3) Tandem pilot ne smije izvesti skok tandem padobranom ako:
- a) tandem putnik ima manje od 14 godina;
 - b) tandem putnik koji ima manje od 18 godina ne dostavi potpisanu saglasnost roditelja ili staratelja;
 - c) postoji sumnja da je tandem putnik pod uticajem alkohola, droga i drugih psihoaktivnih sredstava;
 - d) postoji bilo koji drugi razlog koji bi mogao uticati na sigurnost izvođenja skoka tandem padobranom;
 - e) nije opremljen padobranskim automatom na rezervnom padobranu.

- (4) Vanaerodromski skok tandem padobranom može izvoditi tandem pilot koji ima najmanje 100 skokova tandem padobranom.

Član 25.

(Informiranje tandem putnika)

- (1) Tandem pilot će tandem putniku dati informacije o:
- a) postojanju ili nepostojanju polise osiguranja koja pokriva rizik od štete nanese putniku;
 - b) prinudnim postupcima u slučaju nužde u zrakoplovu;
 - c) postupcima prilikom iskakanja iz zrakoplova;
 - d) postupcima koji se primjenjuju prilikom slobodnog pada;
 - e) postupcima u trenutku aktiviranja tandem padobrana u slobodnom padu;
 - f) postupcima prilikom otkaza glavnog padobrana i postupcima prilikom prizemljenja.
- (2) Tandem pilot će sačiniti pismeni dokument o načinu i sadržaju informiranja putnika.
- (3) Dokument može biti urađen u formi kontrolne liste.
- (4) Tandem pilot može izvesti skok tandem padobranom sa putnikom samo ako posjeduje potpisanu izjavu tandem putnika, kojom putnik potvrđuje da je upoznat sa svim informacijama propisanim u stavu (1) ovog člana, te da je saglasan sa izvođenjem skoka tandem padobranom.

Član 26.

(Čuvanje dokumentacije o izvođenju skoka tandem padobranom)

Tandem pilot za svaki izvedeni skok čuva izjavu tandem putnika i potpisanu saglasnost roditelja ili staratelja ukoliko je tandem putnik mlađi od 18 godina, najmanje 12 mjeseci od datuma izvođenja skoka.

Član 27.

(Rukovoditelj skakanja)

- (1) Svako izvođenje padobranskog skoka nadzire rukovoditelj skakanja.
- (2) Rukovoditelj skakanja će odrediti zamjenika dok je odsutan ili se nalazi u zrakoplovu.
- (3) Rukovoditelj i zamjenik rukovoditelja skakanja moraju biti punoljetna lica koja imaju padobransku dozvolu kategorije C ili D, izdatu od strane BHDCA ili druge zrakoplovne vlasti koja je prihvatljiva za BHDCA.

Član 28.

(Obaveze rukovoditelja skakanja i zamjenika rukovoditelja skakanja)

- (1) Rukovoditelj skakanja je dužan osigurati uvjete za obavljanje skokova na siguran način kako je to opisano ovim pravilnikom.
- (2) Dužnosti rukovoditelja skakanja su da:
- a) prije početka skakanja provjeri meteorološku situaciju na mjestu iskakanja;
 - b) osigura da se padobranski skokovi u kontroliranom zračnom prostoru obavljaju u skladu sa uvjetima koje je definirao pružatelj usluga u zračnoj plovidbi;
 - c) osigura da se operacija izbacivanja padobranaca provodi zrakoplovom koji ispunjava uvjete za iskakanja padobranaca propisane ovim pravilnikom;
 - d) upozna posadu zrakoplova sa planiranim zadacima;
 - e) upozna padobrance sa njihovim zadacima i kontrolira njihovo izvršenje;
 - f) odredi vođu padobranaca kod svakog izlaza;
 - g) odluči o početku, prekidu i završetku skakanja;
 - h) osigura dvosmjernu radio-komunikaciju sa pilotom zrakoplova iz kojeg se izvođe padobranski skokovi;
 - i) osigura komunikaciju sa ostalim učesnicima koji se nalaze u zoni izvođenja padobranskih skokova;

- j) prekine skakanje ako postoji neposredna opasnost za sigurno izvođenje padobranskih skokova;
 - k) utvrdi da lica koja namjeravaju skakati padobranom posjeduju odgovarajuću kategoriju dozvole i ovlaštenja;
 - l) provjeri dokumentaciju padobrana i opreme te njihovu ispravnost;
 - m) zabrani izvođenje skoka padobranom i opremom za koje utvrdi da nemaju potrebnu dokumentaciju te da nisu ispravni;
 - n) zabrani skakanje licu za koje sumnja da:
 - 1) nije psihički i fizički sposobno da izvede skok padobranom;
 - 2) je pod uticajem alkohola, droga ili drugih psihoaktivnih supstanci;
 - 3) ne poštuje pravila skakanja padobranom ili na drugi način ugrožava sigurnost skakanja.
- (3) Rukovoditelj skakanja je dužan da informira zamjenika o ispunjenosti uvjeta iz stava (1) ovog člana, te jasno definira obaveze koje prenosi na zamjenika.

Član 29.

(Vođa padobranaca u zrakoplovu)

- (1) Vođa padobranaca u zrakoplovu mora da posjeduje:
 - a) padobransku dozvolu kategorije B ili višu;
 - b) dozvolu kategorije C ili D kada se u avionu nalazi 15 ili više padobranaca;
 - c) dozvolu padobranca kategorije D i važeće ovlaštenje nastavnika padobranstva kada se u zrakoplovu nalaze učenici padobranca.
- (2) Vođa padobranaca zadužen je za:
 - a) komunikaciju sa pilotom zrakoplova;
 - b) određivanje rasporeda iskakanja;
 - c) određivanje naleta i tačke iskakanja u saradnji sa pilotom zrakoplova;
 - d) sigurnost i disciplinu padobranaca u zrakoplovu;
 - e) nadzor iskakanja padobranaca iz zrakoplova.
- (3) Vođa padobranaca mora ostati u zrakoplovu sve dok posljednji padobranac ili učenik padobranac ne napusti zrakoplov.

Član 30.

(Dnevna evidencija skokova padobranaca)

- (1) Rukovoditelj skakanja vodi ili imenuje lice koje će voditi dnevnu evidenciju skokova padobranaca i osigurava da dnevna evidencija skokova padobranaca ostane na zemlji.
- (2) Dnevna evidencija skokova padobranaca sadrži:
 - a) ime i prezime lica koje izvodi ili učestvuje u skoku;
 - b) ime i prezime rukovoditelja skakanja, zamjenika rukovoditelja skakanja ako je određen;
 - c) ime i prezime vođe padobranaca u zrakoplovu.
- (3) Dnevnu evidenciju skokova padobranaca potpisom potvrđuje rukovoditelj skakanja ili zamjenik rukovoditelja skakanja ako je određen.
- (4) Rukovoditelj skakanja dužan je da osigura da se dnevna evidencija skokova padobranaca čuva najmanje 6 mjeseci.

Član 31.

(Obaveza nošenja dokumenata)

- (1) Padobranac je dužan na zahtjev rukovoditelja skakanja ili zrakoplovnog inspektora pokazati na uvid:
 - a) dozvolu padobranca;
 - b) knjižicu padobranskih skokova;
 - c) ljekarsko uvjerenje;
 - d) knjižicu padobrana za padobran koji koristi;
 - e) dokaz o načinu i sadržaju informiranja tandem putnika;
 - f) potpisanu izjavu tandem putnika;

- g) saglasnost roditelja ili staratelja kada je tandem putnik mlađi od 18 godina.
- (2) Učenik padobranac je dužan, na zahtjev rukovoditelja skakanja ili zrakoplovnog inspektora, pokazati na uvid:
 - a) knjižicu padobranskih skokova;
 - b) ljekarsko uvjerenje;
 - c) knjižicu padobrana za padobran koji koristi.

Član 32.

(Knjižica padobranskih skokova)

- (1) Padobranac i učenik padobranac tintom ili neizbrisivom olovkom, nakon svakog skoka, upisuje podatke o izvršenom skoku u knjižicu padobranskih skokova, u skladu sa Aneksom I ovog pravilnika.
- (2) Padobranac i učenik padobranac odgovorni su za tačnost unešenih podataka u knjižicu padobranskih skokova.
- (3) Nastavnik padobranstva u knjižici padobranskih skokova potpisom potvrđuje tačnost unešenih podataka učenika padobranca o izvršenim skokovima.
- (4) Ispitivač potpisom potvrđuje, u knjižici padobranskih skokova, da je izvršena provjera praktične obučenosti i provjera stručnosti.

Član 33.

(Sigurnost u zrakoplovu)

- (1) Pilot zrakoplova je lice koje ima pravo donošenja konačne odluke, a odgovoran je za upravljanje i opsluživanje zrakoplova tokom leta i na tlu.
- (2) Padobranici koji se nalaze u zrakoplovu moraju nositi zaštitu za glavu u trenutku polijetanja i slijetanja aviona.
- (3) Izuzetno od odredbe iz stava (2) ovog člana, padobranici koji se nalaze u balonu ne moraju nositi zaštitu za glavu.
- (4) Padobranac koji ostaje u avionu do slijetanja mora isključiti padobranski automat, ako je to moguće obzirom na vrstu padobranskog automata.
- (5) Padobranski skok može se izvesti nakon odobrenja pilota zrakoplova i vođe padobranaca signalom za dozvoljeno iskakanje, koji je unaprijed određen.
- (6) Padobranac ili učenik padobranac kome se aktivirao padobran u zrakoplovu je dužan da se, radi sigurnosti, udalji od izlaza iz zrakoplova do njegovog slijetanja.

DIO TREĆI - UPOTREBA I ODRŽAVANJE PADOBRANA**Član 34.**

(Uvjeti i način upotrebe)

Padobran, padobranski automat i ostala padobranska oprema upotrebljavaju se i održavaju u skladu sa uputstvom proizvođača i odredbama ovoga pravilnika.

Član 35.

(Podjela padobrana)

Padobrani namijenjeni za izvođenje padobranskih skokova, prema vrsti, dijele se na:

- a) glavne padobrane;
- b) rezervne padobrane;
- c) padobrane za spašavanje.

Član 36.

(Vremensko ograničenje upotrebe padobrana)

- (1) Vremensko ograničenje upotrebe padobrana propisano je uputstvom proizvođača, ali ne može biti duže od 20 godina od datuma proizvodnje za:
 - a) glavni tandem padobran;
 - b) rezervni padobran;
 - c) padobran za spašavanje.
- (2) Vremensko ograničenje upotrebe sistema veza tandem padobrana propisano je uputstvom proizvođača.

Član 37.

(Označavanje padobrana)

- (1) Svaki padobran mora biti označen tako da se mogu identificirati sljedeći podaci:
 - a) tip padobrana;
 - b) naziv proizvođača padobrana;
 - c) serijski broj padobrana;
 - d) datum proizvodnje padobrana.
- (2) Padobran se smatra neispravnim ukoliko se bilo koji podatak iz stava (1) ovog člana ne može utvrditi.
- (3) Način označavanja padobrana određuje proizvođač padobrana.

Član 38.

(Knjižica padobrana)

- (1) Svaki padobran mora imati knjižicu padobrana ili drugi odgovarajući dokument.
- (2) Knjižica padobrana ili drugi odgovarajući dokument sadrži sljedeće podatke:
 - a) tip padobrana;
 - b) naziv proizvođača padobrana;
 - c) serijski broj padobrana;
 - d) datum obavljenog tehničkog pregleda padobrana;
 - e) datum pakiranja za rezervne i padobrane za spašavanje;
 - f) izvršene veće popravke.

Član 39.

(Pakiranje padobrana)

- (1) Padobranac može pakirati glavni padobran.
- (2) Glavni padobran koji se koristi za izvođenje skoka prilikom obuku može pakirati:
 - a) učenik padobranac, pod nadzorom nastavnika, za padobran kojim planira izvesti skok;
 - b) nastavnik padobranstva;
 - c) stariji paker padobrana ili
 - d) glavni paker padobrana.
- (3) Stariji ili glavni paker padobrana može pakirati:
 - a) glavni padobran;
 - b) rezervni padobran;
 - c) padobran za spašavanje.
- (4) Padobran će se prepakirati najmanje jednom u 12 mjeseci.
- (5) Stariji ili glavni paker padobrana koji je pakirao rezervni padobran ili padobran za spašavanje će:
 - a) plombirati rezervni padobran i padobran za spašavanje plombom i pamučnim koncem čvrstoće do najviše 40 N; i
 - b) u knjižicu padobrana upisati datum pakiranja padobrana i potvrditi potpisom i jedinstvenom oznakom da je pakiranje obavljeno u skladu sa uputstvom proizvođača.
- (6) Plomba treba da sadrži jedinstvenu oznaku ovlaštenog lica koje je pakiralo padobran.
- (7) Jedinstvenu oznaku ovlaštenom licu dodjeljuje BHDCA prilikom izdavanja ovlaštenja stariji ili glavni paker padobrana.
- (8) Stariji i glavni paker padobrana vode evidenciju o pakiranjima rezervnih padobrana i padobrana za spašavanje koje su obavili u posljednje 4 godine.
- (9) Evidencija o pakiranjima rezervnih padobrana i padobrana za spašavanje sadrži:
 - a) tip padobrana;
 - b) serijski broj padobrana;
 - c) datum proizvodnje;
 - d) naziv proizvođača;
 - e) tip kupole;
 - f) podatke o vlasniku padobrana;
 - g) datum pakiranja.

Član 40.

(Tehnički pregled)

- (1) Padobran se može koristiti samo ako je tehničkim pregledom utvrđena njegova ispravnost za sigurno korištenje.
- (2) Tehnički pregled padobrana obuhvata pregled svih sastavnih komponenti padobrana u skladu sa uputstvima proizvođača i obuhvata:
 - a) kupolu sa konopcima i pripadajućim dijelovima;
 - b) sistem veza;
 - c) sistem za pakiranje kupole i konopaca sa pripadajućim dijelovima;
 - d) sistem aktiviranja sa pripadajućim dijelovima.
- (3) Tehnički pregled padobrana važi 12 mjeseci od datuma obavljenog tehničkog pregleda.
- (4) Tehnički pregled padobrana mogu obavljati proizvođač padobrana, stariji i glavni paker padobrana.

Član 41.

(Upis i evidencija obavljenog tehničkog pregleda)

- (1) Lice koje je obavilo tehnički pregled padobrana dužno je u knjižicu padobrana upisati datum obavljenog tehničkog pregleda i potvrditi ga potpisom i žigom sa jedinstvenom oznakom da je tehnički pregled obavljen.
- (2) Lice koje je obavilo tehnički pregled čuva dokumentaciju o obavljenom tehničkom pregledu najmanje 2 godine.

**DIO ČETVRTI - DOZVOLE I OVLAŠTENJA
POGLAVLJE I. - OPŠTE ODREDBE**

Član 42.

(Podnošenje zahtjeva)

Zahtjev i dokazi o ispunjavanju uvjeta za izdavanje određene vrste dozvole i ovlaštenja, produžavanje i obnavljanje roka važenja ovlaštenja, te za izdavanje odobrenja ispitivača padobranaca, podnosi se na obrascu i na način kako je to propisala BHDCA.

Član 43.

(Obuka)

- (1) Obuku za sticanje dozvole ili ovlaštenja padobranca može provoditi organizacija za obuku.
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, BHDCA može prihvatiti obuku od strane proizvođača za sticanje ovlaštenja:
 - a) tandem pilot;
 - b) nastavnik tandem pilota;
 - c) stariji paker padobrana;
 - d) glavni paker padobrana.

Član 44.

(Provjera praktične obučenosti i provjera stručnosti)

- (1) Provjera praktične obučenosti i provjera stručnosti se provodi na osnovu odgovarajuće kontrolne liste koju propisuje i objavljuje BHDCA.
- (2) Provjera praktične obučenosti se provodi na istom tipu padobrana na kome je provedena obuka.
- (3) Provjera praktične obučenosti i provjera stručnosti je podijeljena u sekcije koje omogućavaju provjeru provođenja pripreme za skok i izvođenje skoka.
- (4) Sekcija se smatra položenom ako su položene svi dijelovi sekcije.
- (5) Ako samo jedna sekcija nije položena, dozvoljeno je jedno ponavljanje polaganja te sekcije.
- (6) U slučaju prekida provjere iz razloga koje ispitivač:
 - a) smatra opravdanim, na sljedećoj provjeri ocjenjuju se samo sekcije koje u prethodnoj provjeri nisu bile provedene u cjelini;
 - b) ne smatra opravdanim, provjera nije položena.
- (7) Ispitivač će prekinuti provođenje provjere praktične obučenosti i provjere stručnosti ako je ugrožena sigurnost ili

može doći do ugrožavanja sigurnosti daljim provođenjem provjere.

- (8) Ako kandidat iz dva uzastopna pokušaja ne položi provjeru praktične obučenosti, prije sljedećeg pristupanja provjeri dužan je pristupiti dodatnoj obuci, u organizaciji za obuku, u skladu sa pismenom preporukom ispitivača.

POGLAVLJE II. DOZVOLA PADOBRANCA

Član 45.

(Vrsta dozvole)

Kandidat može steći dozvolu:

- a) kategorije A;
- b) kategorije B;
- c) kategorije C;
- d) kategorije D.

Član 46.

(Uvjeti za sticanje dozvole kategorije A)

Uvjeti za sticanje dozvole kategorije A su:

- a) potvrda o završenoj obuci,
- b) provjera praktične obučenosti;
- c) važeće ljekarsko uvjerenje.

Član 47.

(Opšte odredbe o obuci za sticanje dozvole padobranca)

- (1) Organizacija za obuku ne smije započeti obuku maloljetnog lica bez potpisane saglasnosti oba roditelja ili staratelja.
- (2) Učenik padobranac može izvoditi skokove padobranom samo ako je završio teorijsku i praktičnu obuku na zemlji i ako posjeduje važeće ljekarsko uvjerenje i osiguranje.

Član 48.

(Teorijska i praktična obuka za sticanje dozvole padobranca)

- (1) Teorijska obuka obuhvata sljedeće predmete:
 - a) Prinudni postupci u vanrednim situacijama;
 - b) Tehnike izvođenja skoka padobranom;
 - c) Poznavanje padobrana, padobranske opreme i zrakoplova;
 - d) Pravila i propisi;
 - e) Zrakoplovna meteorologija.
- (2) Praktična obuka sadrži najmanje:
 - a) 25 skokova na slobodno;
 - b) 5 minuta slobodnog pada.

Član 49.

(Izdavanje i rok važenja dozvole padobranca)

- (1) Dozvolu padobranca izdaje BHDCA na obrascu čiji je sadržaj propisan u Aneksu IV ovog pravilnika.
- (2) Kandidatu koji dostavi dokaze o ispunjenosti uvjeta za sticanje dozvole, BHDCA će na zahtjev izdati dozvolu padobranca bez ograničenog roka važenja.

Član 50.

(Sticanje dozvole kategorije B, C i D)

- (1) Uvjeti za sticanje dozvole kategorije B, C i D propisani su u Aneksu II ovog pravilnika.
- (2) Kandidatu koji dostavi dokaze o ispunjenosti uvjeta za sticanje dozvole kategorije B, C i D, ovjerene od strane odobrenog ispitivača, BHDCA će na osnovu zahtjeva upisati odgovarajuću kategoriju dozvole bez ograničenog roka važenja.

POGLAVLJE III. OVLAŠTENJA PADOBRANACA

Član 51.

(Opšte odredbe)

- (1) Padobranac može steći ovlaštenja:
 - a) nastavnik padobranstva;
 - b) AFF nastavnik padobranstva;
 - c) tandem pilot;
 - d) nastavnik tandem pilota;

e) stariji paker padobrana;

f) glavni paker padobrana.

- (2) Kandidatu koji ispuní uvjete za izdavanje ovlaštenja, BHDCA će u dozvolu padobranca upisati ovlaštenje sa rokom važenja od 4 godine.
- (3) Zahtjev za produžavanje roka važenja ovlaštenja smatra se podnesenim u roku ako se dostavi BHDCA u roku od 90 dana prije isteka roka važenja ovlaštenja.

Odjeljak A. Ovlaštenje - nastavnik padobranstva i AFF nastavnik padobranstva

Član 52.

(Uvjeti za sticanje ovlaštenja)

- (1) Prije početka provođenja obuke za sticanje ovlaštenja - nastavnik padobranstva i ovlaštenja AFF nastavnika padobranstva, padobranac treba da ima:
 - a) najmanje 21 godinu;
 - b) dozvolu kategorije D u trajanju od najmanje 12 mjeseci;
 - c) najmanje 200 skokova sa zadržavanjem dužim od 30 sekundi;
 - d) najmanje 50 skokova sa zadržavanjem dužim od 45 sekundi;
 - e) najmanje 30 skokova sa zadržavanjem dužim od 60 sekundi;
 - f) najmanje 10 vanaerodromskih skokova;
 - g) najmanje 2 noćna skoka.
- (2) Dodatno, prije početka provođenja obuke za sticanje ovlaštenja AFF nastavnika padobranstva, padobranac treba da ima:
 - a) najmanje 5 sati slobodnog pada;
 - b) najmanje 10 formacija u jednom skoku u grupi od četiri padobranca ili 8 formacija u jednom skoku u grupi od osam padobranaca u skladu s FAI pravilima za disciplinu grupnih formacijskih skokova (FS).
- (3) Uvjeti za sticanje ovlaštenja - nastavnik padobranstva i AFF nastavnik padobranstva su:
 - a) važeće ljekarsko uvjerenje;
 - b) provjera praktične obučenosti.

Član 53.

(Obuka)

- (1) Teorijska obuka za sticanje ovlaštenja - nastavnik padobranstva i AFF nastavnik padobranstva treba da sadrži sljedeće predmete:
 - a) Osnovno znanje iz pedagogije;
 - b) Didaktika i sposobnost prenošenja znanja;
 - c) Psihologija provođenja obuke i podučavanja;
 - d) Metodika provođenja obuke;
 - e) Organizacija i sigurnost padobranskih skokova;
 - f) Ljudske mogućnosti i ograničenja.
- (2) Dodatno, teorijska obuka za sticanje ovlaštenja AFF nastavnika padobranstva obuhvata sljedeće predmete:
 - a) Prinudni postupci u vanrednim situacijama prilikom izvođenja AFF skokova padobranom;
 - b) Tehnika i način izvođenja AFF skokova padobranom.
- (3) Praktična obuka sadrži:
 - a) metodski čas iz teorijskih predmeta;
 - b) priprema i rad sa kandidatom za sticanje dozvole kategorije A;
 - c) organizacija i izvođenje padobranskih skokova;
 - d) simulacija postupka u slučaju nezgode ili nesreće.
- (4) Dodatno, praktična obuka za sticanje ovlaštenja AFF nastavnik padobranstva treba da sadrži najmanje 10 skokova sa AFF nastavnikom padobranstva u svojstvu učenika.

Član 54.

(Produžavanje i obnavljanje roka važenja ovlaštenja)

- (1) Za produžavanje roka važenja ovlaštenja nastavnik padobranstva, kandidat treba da:
 - a) dostavi potvrdu organizacije za obuku da je u roku važenja ovlaštenja nadzirao najmanje 50 skokova učenika padobranaca u ulozi nastavnika padobranstva; ili
 - b) položi provjeru stručnosti za produžavanje roka važenja ovlaštenja nastavnika padobranstva sa ispitivačem u roku od 90 dana prije isteka roka važenja ovlaštenja.
- (2) Za produžavanje roka važenja ovlaštenja, AFF nastavnik padobranstva treba da:
 - a) u roku važenja ovlaštenja ostvari najmanje 20 AFF skokova u ulozi AFF nastavnika padobranstva, od čega najmanje 5 skokova u zadnjih 12 mjeseci prije isteka roka važenja ovlaštenja; ili
 - b) položi provjeru stručnosti za produžavanje roka važenja ovlaštenja - AFF nastavnika padobranstva sa ispitivačem u roku od 90 dana prije datuma isteka roka važenja ovlaštenja.
- (3) Za obnavljanje roka važenja ovlaštenja - nastavnik padobranstva ili AFF nastavnik padobranstva, kandidat treba da u roku od 12 mjeseci prije podnošenja zahtjeva:
 - a) prisustvuje seminaru za obnavljanje znanja za nastavnika padobranstva ili AFF nastavnika padobranstva;
 - b) položi provjeru stručnosti za obnavljanje roka važenja ovlaštenja - nastavnik padobranstva ili AFF nastavnik padobranstva sa ispitivačem.

Član 55.

(Seminar za obnavljanje znanja za nastavnika padobranstva ili AFF nastavnika padobranstva)

- (1) Seminar za obnavljanje znanja može provoditi organizacija za obuku ovlaštena za provođenje obuke za sticanje ovlaštenja - nastavnik padobranstva ili AFF nastavnik padobranstva.
- (2) Seminar treba da traje najmanje 6 školskih časova i da obuhvati:
 - a) sigurnost izvođenja skoka;
 - b) metodiku padobranske obuke.
- (3) Organizacija za obuku je dužna da izda potvrdu svakom učesniku seminara nakon provedenog seminara za obnavljanje znanja.

Odjeljak B. Ovlaštenje - tandem pilot

Član 56.

(Uvjeti za sticanje ovlaštenja)

- (1) Prije početka obuke za sticanje ovlaštenja tandem pilota, padobranac treba da:
 - a) ima najmanje 18 godina;
 - b) posjeduje važeću dozvolu kategorije D;
 - c) ostvari najmanje 4 sata slobodnog pada.
- (2) Uvjeti za sticanje ovlaštenja tandem pilota su:
 - a) potvrda o završenoj obuci;
 - b) provjera praktične obučenosti.

Član 57.

(Obuka)

- (1) Teorijska obuka za sticanje ovlaštenja tandem pilota treba da sadrži sljedeće predmete:
 - a) Tehnika izvođenja skoka tandem padobranom;
 - b) Poznavanje tandem padobrana;
 - c) Priručni postupci u vanrednim situacijama pri izvođenju skokova tandem padobranom.
- (2) Praktična obuka treba da sadrži najmanje 12 skokova tandem padobranom sa nastavnikom tandem pilota u ulozi putnika.

Član 58.

(Upis tipa tandem padobrana)

- (1) Obuku za upis tipa tandem padobrana može provoditi nastavnik tandem pilota s upisanim tipom tandem padobrana za koji provodi obuku.
- (2) Obuka za upis tipa tandem padobrana sastoji se od dva skoka s nastavnikom tandem pilota u ulozi tandem putnika.
- (3) Upis tipa tandem padobrana upisuje se u knjižicu padobranskih skokova i treba da sadrži:
 - a) datum provođenja obuke;
 - b) tip tandem padobrana;
 - c) lične podatke lica koje je provelo obuku (ime i prezime, broj dozvole);
 - d) potpis lica koje je provelo obuku.
- (4) Nastavnik tandem pilota može upisati tip tandem padobrana u vlastitu knjižicu padobranskih skokova po principu samoobuke, na osnovu dokumentacije proizvođača tipa tandem padobrana i izvođenjem dva skoka sa tandem pilotom u ulozi tandem putnika.

Član 59.

(Produžavanje i obnavljanje roka važenja ovlaštenja)

- (1) Za produžavanje roka važenja ovlaštenja, tandem pilot treba u roku važenja ovlaštenja da ostvari najmanje 20 tandem skokova, od čega najmanje 5 tandem skokova u zadnjih 12 mjeseci prije isteka roka važenja ovlaštenja.
- (2) Za obnavljanje roka važenja ovlaštenja tandem pilota, kandidat treba, u roku od 90 dana prije podnošenja zahtjeva, da položi provjeru stručnosti za obnavljanje roka važenja ovlaštenja tandem pilota s ispitivačem.

Odjeljak C. Ovlaštenje - nastavnik tandem pilota

Član 60.

(Uvjeti za sticanje ovlaštenja)

- (1) Prije početka obuke za sticanje ovlaštenja - nastavnik tandem pilota, padobranac treba da:
 - a) posjeduje važeću dozvolu padobranca sa važećim ovlaštenjem nastavnika padobranstva;
 - b) ostvari najmanje 300 skokova tandem padobranom.
- (2) Uvjeti za sticanje ovlaštenja - nastavnik tandem pilota su:
 - a) potvrda o završenoj obuci;
 - b) položena provjera praktične obučenosti.

Član 61.

(Praktična obuka)

Praktična obuka sadrži:

- a) pripremu i rad sa kandidatom za sticanje ovlaštenja tandem pilot;
- b) organizaciju i izvođenje tandem skoka;
- c) simulaciju postupka u slučaju nezgode ili nesreće.

Član 62.

(Produžavanje i obnavljanje roka važenja ovlaštenja)

- (1) Za produžavanje roka važenja ovlaštenja, nastavnik tandem pilota treba da:
 - a) u roku važenja ovlaštenja izvede najmanje 30 tandem skokova u ulozi nastavnika tandem pilota, od čega najmanje 5 skokova u zadnjih 12 mjeseci prije isteka roka važenja ovlaštenja; ili
 - b) položi provjeru stručnosti za produžavanje roka važenja ovlaštenja nastavnika tandem pilota sa ispitivačem u roku od 90 dana prije isteka roka važenja ovlaštenja.
- (2) Za obnavljanje ovlaštenja - nastavnik tandem pilota, kandidat treba da u roku od 12 mjeseci prije podnošenja zahtjeva:
 - a) prisustvuje seminaru za obnavljanje znanja za nastavnika padobranstva;

- b) položi provjeru stručnosti za obnavljanje roka važenja ovlaštenja nastavnika tandem pilota sa ispitivačem.

Odjeljak D. Ovlaštenje - stariji i glavni paker padobrana

Član 63.

(Uvjeti za sticanje ovlaštenja)

- (1) Prije početka provođenja obuke za ovlaštenje - stariji paker padobrana, padobranac treba da posjeduje važeću dozvolu kategorije B.
- (2) Uvjeti za sticanje ovlaštenja - stariji paker padobrana su:
 - a) potvrda o završenom osposobljavanju;
 - b) provjera praktične osposobljenosti.
- (3) Za sticanje ovlaštenja - glavni paker padobrana, kandidat treba da:
 - a) ima ovlaštenje stariji paker padobrana;
 - b) dostavi dokaz o provedenom osposobljavanju od strane proizvođača padobrana za obavljanje većih popravki padobrana i sistema veza.

Član 64.

(Obuka)

- (1) Obuka padobranca za sticanje ovlaštenja - stariji paker padobrana se provodi u skladu sa programom obuke koji treba da sadrži elemente:
 - a) teorijske obuke;
 - b) praktične obuke.
- (2) Teorijska obuka za sticanje ovlaštenja - stariji paker padobrana treba da sadrži sljedeće predmete:
 - a) Konstrukcije padobrana;
 - b) Materijali i dijelovi padobrana;
 - c) Alati i popravke padobrana;
 - d) Pakiranje padobrana;
 - e) Poznavanje i postavljanje sigurnosnih uređaja (AAD i RSL);
 - f) Dokumentacija padobrana.
- (3) Praktična obuka za sticanje ovlaštenja - stariji paker padobrana treba da sadrži:
 - a) pakiranje glavnih padobrana, rezervnih padobrana i padobrana za spašavanje;
 - b) popravku padobrana, ranaca i sistema veza;
 - c) korištenje alata i opreme.

Član 65.

(Produžavanje i obnavljanje roka važenja ovlaštenja)

- (1) Za produžavanje roka važenja ovlaštenja - stariji paker padobrana, kandidat, u roku važenja ovlaštenja, treba da izvrši:
 - a) pakiranje najmanje 30 rezervnih padobrana ili padobrana za spašavanje;
 - b) najmanje 15 tehničkih pregleda padobrana.
- (2) Za produžavanje roka važenja ovlaštenja - glavni paker padobrana, kandidat, u roku važenja ovlaštenja, treba da izvrši:
 - a) pakiranje najmanje 40 rezervnih ili padobrana za spašavanje;
 - b) najmanje 20 tehničkih pregleda padobrana.
- (3) Za obnavljanje roka važenja ovlaštenja - stariji paker padobrana, kandidat treba u roku od 12 mjeseci prije podnošenja zahtjeva da ispuni sljedeće uvjete:
 - a) prisustvuje seminaru za obnavljanje znanja za starijeg pakera padobrana;
 - b) položi provjeru stručnosti za obnavljanje roka važenja ovlaštenja sa ispitivačem.
- (4) Za obnavljanje roka važenja ovlaštenja - glavni paker padobrana, kandidat treba da dostavi dokaz o izvršenoj obnovi znanja od proizvođača padobrana za popravke padobrana i sisteme veza.

Član 66.

(Seminar za obnavljanje znanja za starijeg pakera padobrana)

- (1) Seminar za obnavljanje znanja može provoditi organizacija za obuku ovlaštena za provođenje obuke za sticanje ovlaštenja - stariji paker padobrana.
- (2) Seminar traje najmanje 6 školskih časova i sadrži sljedeće cjeline:
 - a) kompletiranje i pakiranje padobrana;
 - b) popravke padobrana, ranaca i sistema veza;
 - c) alati i oprema za obavljanje popravki;
 - d) pakiranje najmanje tri različita tipa rezervnih i tri tipa padobrana za spašavanje.
- (3) Organizacija za obuku je dužna da, nakon provedenog seminaru za obnavljanje znanja, izda potvrdu svakom učesniku seminaru.

Član 67.

(Sticanje dozvole padobranca ili ovlaštenja na osnovu strane dozvole ili ovlaštenja)

- (1) Za sticanje odgovarajuće kategorije domaće dozvole, na osnovu važeće strane dozvole padobranca, kandidat treba da ima:
 - a) ukupan broj skokova i vrijeme slobodnog pada potrebno za sticanje dozvole padobranca u skladu sa ovim pravilnikom;
 - b) položen ispit iz predmeta Pravila i propisi;
 - c) ljekarsko uvjerenje;
 - d) položenu provjeru stručnosti sa ispitivačem.
- (2) Za sticanje ovlaštenja padobranca na osnovu važeće strane dozvole i ovlaštenja padobranca, kandidat treba da:
 - a) ima dozvolu padobranca izdatu u skladu sa stavom (1) ovog člana;
 - b) ispunjava uvjete za pristupanje obuci za sticanje odgovarajućeg ovlaštenja, kako je propisano ovim pravilnikom;
 - c) položi provjeru stručnosti sa ispitivačem.

POGLAVLJE IV. ISPITIVAČ PADOBRANACA

Član 68.

(Opšte odredbe)

BHDCA će ovlastiti ispitivača padobranaca koji će u njeno ime provoditi provjere praktične obučenosti i provjere stručnosti.

Član 69.

(Određivanje potrebnog broja ispitivača)

BHDCA određuje broj ispitivača na osnovu:

- a) broja imatelja dozvola padobranaca;
- b) broja imatelja ovlaštenja padobranaca.

Član 70.

(Odobrenje ispitivača)

- (1) Kandidat za izdavanje odobrenja ispitivača padobranaca treba da:
 - a) posjeduje dozvolu i ovlaštenje isto ili više od dozvole i ovlaštenja za koje se provodi provjera stručnosti i provjera praktične obučenosti;
 - b) ispuni uvjete propisane u Aneksu III ovog pravilnika.
- (2) Odobrenje ispitivača izdaje se sa rokom važenja od 4 godine.
- (3) Izuzetno, kada za to postoji opravdan razlog, BHDCA može pod određenim uvjetima i na određeni rok izdati odobrenje ispitivača kandidatu koji ne ispunjava sve uvjete iz stava (1) ovog člana.
- (4) BHDCA će ukinuti odobrenje ispitivaču ako utvrdi da ispitivač ne provodi provjere, ne vodi evidenciju o provjerama ili ne izvještava o provedenim provjerama na način koji odredi BHDCA.

Član 71.
(Obaveze ispitivača)

- (1) Ispitivač je dužan da:
 - a) obavi administrativne poslove koji se odnose na provjere;
 - b) izvještava BHDCA o provedenim provjerama;
 - c) izvještava organizaciju za obuku o provedenim provjerama, ako je primjenjivo.
- (2) Ispitivač ne smije provoditi provjeru:
 - a) kandidata kojeg je kao nastavnik padobranstva osposobljavao za sticanje dozvole ili ovlaštenja za koje se provodi provjera;
 - b) u slučajevima kada postoji mogućnost sukoba interesa.
- (3) Izuzetno, kada za to postoji opravdan razlog, BHDCA može odobriti provođenje provjere ispitivaču koji je provodio obuku kao nastavnik padobranstva.

DIO PETI - ORGANIZACIJE ZA OBUKU
POGLAVLJE I. - ODOBRENJE ZA RAD

Član 72.

(Uvjeti za sticanje odobrenja za rad)

- (1) Organizacija za obuku će osigurati da se obuka provodi u obimu i u skladu sa uvjetima određenim odobrenjem za rad organizacije za obuku (u daljem tekstu: odobrenje za rad) i važećim propisima.
- (2) Zahtjev i dokazi o ispunjavanju uvjeta za izdavanje ili promjenu odobrenja za rad podnosi se BHDCA na obrascu i na način koji je propisala BHDCA.
- (3) Uz zahtjev za izdavanje odobrenja za rad se prilažu:
 - a) operativni priručnik;
 - b) program obuke;
 - c) lični podaci (biografija) odgovornog rukovoditelja;
 - d) lični podaci (biografija) i kvalifikacije rukovoditelja obuke;
 - e) dozvola za rad radio-stanice, ako je primjenjivo;
 - f) polisa osiguranja za odgovornost za štetu nanесenu trećim licima.
- (4) BHDCA će izdati odobrenje za rad kada utvrdi da su ispunjeni uvjeti propisani ovim pravilnikom.
- (5) Odobrenje za rad izdaje se bez ograničenja roka važenja.
- (6) Uz zahtjev za promjenu odobrenja za rad se prilažu dokazi koji se odnose na izvršene izmjene.

Član 73.

(Promjena odobrenja za rad)

- (1) Organizacija za obuku obavještava BHDCA o promjeni uvjeta iz odobrenja za rad ili promjeni koja utiče na mogućnost organizacije da provodi obuku u obimu i u skladu sa uvjetima određenim odobrenjem za rad.
- (2) Organizacija za obuku može provoditi obuku u toku postupka za odobravanje promjene, pod uvjetima koje odredi BHDCA.

POGLAVLJE II. RUKOVODEĆE OSOBLJE I OSOBLJE KOJE PROVODI OBUKU

Član 74.

(Odgovorni rukovoditelj)

Odgovorni rukovoditelj dužan je da osigura:

- a) uvjete potrebne za provođenje aktivnosti organizacije za obuku;
- b) neprekidnu usklađenost organizacije za obuku s odobrenjem za rad i važećim propisima.

Član 75.

(Rukovoditelj obuke)

- (1) Rukovoditelj obuke treba da:

- a) posjeduje dozvolu i odgovarajuća važeća ovlaštenja i odobrenja potrebna za provođenje jedne ili više vrsta odobrene obuke;
 - b) položi pismenu provjeru iz predmeta Poznavanja propisa i operativnog priručnika i programa obuke.
- (2) Rukovoditelj obuke je odgovoran za:
 - a) rukovođenje i provođenje obuke u skladu s odobrenim operativnim priručnikom, odobrenim programom obuke i važećim propisima;
 - b) integraciju teorijske i praktične obuke;
 - c) praćenje napredovanja učenika;
 - d) provođenja teorijskog ispita;
 - e) praćenje neprekidne usklađenosti obuke s važećim propisima.

Član 76.

(Osoblje koje provodi obuku)

- (1) Osoblje koje provodi obuku mora posjedovati odgovarajuću dozvolu, ovlaštenje, odobrenje i kvalifikacije potrebne za provođenje obuke.
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, za teorijsku obuku BHDCA može ovlastiti lice za koje procijeni da posjeduje odgovarajuće:
 - a) praktično iskustvo u zrakoplovstvu u oblasti koja se odnosi na obuku, najmanje 5 godina i koje:
 - 1) je završilo seminar za obnavljanje znanja za nastavnika padobranstva/letenja;
 - 2) posjeduje ovlaštenje nastavnika padobranstva/letenja;
 - 3) je završilo kurs iz oblasti pedagogije-psihologije; ili
 - 4) ima zvanje učitelja, nastavnika ili profesora; ili
 - b) ima odgovarajuće teorijsko znanje potrebno za provođenje obuke.
- (3) Lice koje provodi obuku, dužno je da obuku provodi u skladu sa:
 - a) odobrenim programom obuke;
 - b) odobrenim operativnim priručnikom;
 - c) važećim popisima.

POGLAVLJE III. OPERATIVNI PRIRUČNIK I PROGRAM OBUKE

Član 77.

(Operativni priručnik)

- (1) Operativni priručnik treba da sadrži:
 - a) izjavu odgovornog rukovoditelja;
 - b) propisan postupak za vođenje izmjena i dopuna operativnog priručnika;
 - c) ime, prezime i funkciju lica koje provodi obuku;
 - d) propisanu strukturu organizacije i prava i obaveze lica koja provode obuku;
 - e) spisak objekata za provođenje obuke;
 - f) spisak opreme i učila;
 - g) propisan način i uvjete za provođenja obuke.
- (2) Priručnikom se propisuju:
 - a) uvjeti i postupak za prijavu za obuku;
 - b) način vođenja registra obuke;
 - c) način vođenje dosijea učenika;
 - d) način praćenja obuke i napredovanja učenika;
 - e) način provođenje teorijskog ispita;
 - f) obrazac potvrde o završenoj obuci;
 - g) padobrani koji se koriste za provođenje obuke;
 - h) lokacije koje se koriste za provođenje praktične obuke;
 - i) način vođenje dosijea rukovodećeg osoblja;
 - j) način vođenje dosijea lica koja provode obuku;
 - k) način praćenja neprekidne usklađenosti sa važećim propisima;

- l) način izvještavanja o provedenoj obuci;
 - m) način vođenja evidencije i rokovi za čuvanje evidencije o obuci.
- (3) Odgovorni rukovoditelj dužan je potpisati izjavu da je:
- a) operativni priručnik usklađen s važećim propisima;
 - b) upoznat sa sadržajem priručnika i svojim obavezama.
- (4) Odgovorni rukovoditelj je dužan održavati usklađenost operativnog priručnika sa važećim propisima.
- (5) Operativni priručnik mora biti dostupan rukovodećem osoblju, licima koja provode obuku i učenicima.

Član 78.**(Program obuke)**

- (1) Program obuke sadrži:
- a) teorijsku obuku;
 - b) praktičnu obuku; ili
 - c) kombiniranu teorijsku i praktičnu obuku.
- (2) Program obuke treba da sadrži:
- a) izjavu odgovornog rukovoditelja;
 - b) propisan način vršenja izmjena i dopuna programa obuke;
 - c) cilj i zadatke obuke;
 - d) didaktičko-metodička uputstva;
 - e) spisak stručne literature koja se koristi tokom provođenja obuke;
 - f) opremu za komunikaciju;
 - g) razradu provođenja obuke.
- (3) Odgovorni rukovoditelj potpisuje izjavu:
- a) da je program obuke usklađen s važećim propisima; i
 - b) da će se obuka provoditi u skladu s odobrenim programom obuke.
- (4) Razrada teorijske obuke sadrži:
- a) detaljnu razradu nastavnih cjelina u skladu s važećim propisima;
 - b) razradu satnice za svaku nastavnu cjelinu.
- (5) Razrada praktične obuke treba da sadrži detaljnu razradu praktičnih vježbi.
- (6) Detaljna razrada praktičnih vježbi sadrži:
- a) razradu skokova;
 - b) zadatak vježbe;
 - c) elemente vježbe;
 - d) način izvođenja vježbe;
 - e) meteorološke uvjete za izvođenje vježbe;
 - f) ocjenu uspješnosti savladavanja vježbe.
- (7) Odgovorni rukovoditelj je dužan da neprekidno održava usklađenost programa obuke s važećim propisim i literaturom.
- (8) Program obuke mora biti dostupan svim licima uključenim u proces obuke.

POGLAVLJE IV. INFRASTRUKTURA, PADOBRANI I OPREMA**Član 79.****(Infrastruktura organizacije, oprema i učila)**

- (1) Organizacija za obuku u svom sastavu treba da sadrži infrastrukturu, opremu i učila potrebne za provođenje odobrene obuke, uključujući odgovarajući prostor za:
- a) izvođenje teorijske obuke;
 - b) rukovodeće osoblje i lica koja će provoditi obuku;
 - c) čuvanje padobrana, kao i druge opreme koja se koristi za obuku.
- (2) Prostor za izvođenje teorijske obuke treba biti odgovarajući za broj učenika koji pohađaju obuku i za čuvanje opreme i učila koja se koriste prilikom provođenja obuke.
- (3) Literatura potrebna za teorijsku i praktičnu obuku mora biti dostupna svim licima uključenim u proces obuke.

Član 80.**(Oprema za komunikaciju)**

Kada potrebe obuke to zahtijevaju, organizacija za obuku će osigurati sredstva za komunikaciju s ciljem obavljanja komunikacije između lica koja provode obuku i učenika.

POGLAVLJE V. DOKUMENTACIJA ORGANIZACIJE**Član 81.****(Praćenje provođenja obuke i napredovanja učenika)**

- (1) Odgovorni rukovoditelj je dužan da osigura sistem praćenja teorijske i praktične obuke i napredovanja učenika.
- (2) Odgovorni rukovoditelj je dužan da osigura da lice koje provodi obuku bude upoznato sa sadržajem teorijske i praktične obuke i načinom praćenja napredovanja učenika.
- (3) Lice koje provodi obuku može da započne provođenje obuke učenika nakon što se upozna sa sadržajem teorijske i praktične obuke i načinom praćenja napredovanja učenika.

Član 82.**(Provođenje teorijskog ispita)**

- (1) Odgovorni rukovoditelj je dužan da osigura sistem provođenja teorijskog ispita.
- (2) Teorijski ispit obuhvata provjeru znanja u obimu propisanom za određeni predmet, u skladu sa ovim pravilnikom.

Član 83.**(Obuka učenika koji je započeo obuku u drugoj organizaciji)**

- (1) Obuka učenika, koji je započeo obuku u nekoj drugoj organizaciji za obuku, provodi se u ovisnosti od razlike programa obuke organizacije koja je započela obuku i programa obuke organizacije u kojoj se nastavlja provođenje obuke.
- (2) Razliku između programa iz stava (1) ovog člana utvrđuje organizacija za obuku koja nastavlja provođenje obuke.

Član 84.**(Dokumentacija organizacije)**

- (1) Odgovorni rukovoditelj treba osigurati vođenje dokumentacije koja se sastoji od:
- a) dosijea rukovodećeg osoblja i osoblja koje provodi obuku;
 - b) dosijea učenika;
 - c) registra obuke učenika;
 - d) potvrde o završenoj obuci;
 - e) izvještaja o provedenoj obuci.
- (2) Odgovorni rukovoditelj može voditi dokumentaciju u pismenom i/ili elektronskom obliku.

Član 85.**(Dosije rukovodećeg osoblja i osoblja za provođenje obuke)**

Dosije odgovornog rukovoditelja, rukovoditelja obuke i osoblja koje provodi obuku sadrži:

- a) lične podatke;
- b) dokaze o potrebnim kvalifikacijama;
- c) ugovor o angažiranju osoblja.

Član 86.**(Dosije učenika)**

Dosije učenika sadrži:

- a) redni broj učenika u registru;
- b) lične podatke učenika;
- c) foto-kopiju ljekarskog uvjerenja;
- d) ugovor o pohađanju obuke;
- e) pismenu saglasnost roditelja, odnosno staratelja, ako je učenik maloljetan;
- f) razliku programa obuke, ako je primjenjivo;
- g) podatke o praćenju teorijske i praktične obuke, kao i procjenu napredovanja učenika;
- h) dokaz o provedenom teorijskom ispitu;
- i) potvrdu o završenoj obuci.

Član 87.
(Registar obuke)

Registar obuke sadrži:

- redni broj učenika u registru;
- vrstu obuke koja se provodi;
- datum početka obuke;
- datum završetka obuke;
- datum početka i završetka skakanja pod nadzorom organizacije za obuku nakon završene obuke.

Član 88.
(Ugovor o angažiranju osoblja)

Odgovori rukovoditelj je dužan da zaključi ugovor o angažiranju rukovodećeg osoblja i osoblja koje provodi obuku, kojim se utvrđuju međusobna prava i obaveze, osim ako takva međusobna prava i obaveze ne proizilaze iz nekog drugog pravnog akta.

Član 89.
(Ugovor o pohađanju obuke)

Odgovorni rukovoditelj zaključuje ugovor o pohađanju obuke sa svakim učenikom koji se obučava.

Član 90.
(Potvrda o završenoj obuci)

- Organizacija za obuku će izdati potvrdu o završenoj obuci učeniku koji je završio obuku i položio teorijski ispit.
- Potvrda o završenoj obuci se izdaje najkasnije 30 dana od datuma završetka obuke.
- Potvrda o završenoj obuci važi 12 mjeseci od datuma izdavanja.
- Nakon isteka roka važenja potvrde o završenoj obuci, radi sticanja nove potvrde, učenik je dužan da obavi dodatnu obuku koju je utvrdila organizacija za obuku.
- Lice koje je završilo obuku može da skače padobranom do datuma polaganja ispita za sticanje dozvole ili ovlaštenja:
 - samo pod nadzorom organizacije za obuku koja je provela obuku;
 - ne duže od 12 mjeseci od datuma završetka obuke.

Član 91.
(Izještavanje BHDCA)

Odgovorni rukovoditelj će najkasnije do 1. marta svake kalendarske godine podnijeti izvještaj BHDCA o:

- broju učenika koji su započeli obuku tokom prethodne kalendarske godine;
- ukupnom broju učenika koji nisu završili obuku;
- ukupnom broju učenika koji su započeli obuku;
- broju učenika koji su završili obuku tokom prethodne kalendarske godine;
- broju skokova koje su učenici ostvarili tokom prethodne kalendarske godine;
- ukupan broj skokova koje su ostvarili učenici.

Član 92.
(Čuvanje dokumentacije)

- Odgovorni rukovoditelj je dužan da osigura odgovarajući način čuvanja dokumentacije koji omogućava dostupnost podataka u razumnom vremenskom roku, zaštitu od oštećenja, neovlaštene izmjene i krađe.
- Odgovorni rukovoditelj će osigurati sigurnosni sistem vođenja evidencije (backup) za dokumentaciju u elektronskom obliku.
- Sva dokumentacija organizacije za obuku se čuva najmanje 5 godina.

POGLAVLJE VI. NADZOR ORGANIZACIJE

Član 93.
(Nadzor organizacije)

Odgovorni rukovoditelj dužan je da ovlaštenim licima BHDCA omogućiti pristup infrastrukturi, padobranima, opremi, učilima, dokumentima, evidenciji i drugim podacima relevantnim za vrstu obuke koju organizacija provodi, a s ciljem praćenja stalne usklađenosti sa zahtjevima iz ovog pravilnika.

Član 94.
(Nalazi)

- BHDCA će organizaciji za obuku izreći nalaz kategorije 1 ako:
 - utvrdi značajnu neusklađenost koja ugrožava sigurnost ili može dovesti do ugrožavanja sigurnosti;
 - utvrdi da su u postupku certifikacije izmjene odobrenja za rad ili otklanjanja nalaza u toku provođenja nadzora podneseni netačni, nepotpuni, krivotvoreni dokazi; ili
 - nije omogućeno obavljanje stručnog nadzora ili inspekcijanskog nadzora tokom normalnih radnih sati, nakon dva uzastopna pismena obavještenja, dostavljena organizaciji, o namjeri provođenja stručnog nadzora ili inspekcije.
- BHDCA će organizaciji za obuku izreći nalaz kategorije 2 za sve ostale utvrđene neusklađenosti.
- Ako je organizaciji za obuku izrečen nalaz kategorije 1, BHDCA će oduzeti ili privremeno oduzeti odobrenje za rad.
- Nakon dostavljanja izvještaja BHDCA, kojim se organizaciji za obuku izriče nalaz kategorije 2, a da bi odobrenja za rad ostalo na snazi, organizacija za obuku je dužna da u roku određenom od strane BHDCA:
 - izvrši analizu uzroka neusklađenosti;
 - predloži odgovarajuće korektivne mjere za otklanjanje i sprečavanje ponovnog pojavljivanja istog nalaza;
 - pribavi odobrenje za predložene korektivne mjere od strane BHDCA;
 - provede odobrene korektivne mjere.
- Rok za otklanjanje nalaza kategorije 2 ne može biti duži od 3 mjeseca.
- Izuzetno od stava (5) ovog člana, BHDCA može, na zahtjev i uz prihvatljivo obrazloženje organizacije za obuku, jednom produžiti rok za otklanjanje nalaza za najduže 3 mjeseca.
- Nalaz kategorije 2 postaje nalaz kategorije 1 ako organizacija za obuku u definiranom roku ne provede korektivne aktivnosti.

DIO ŠESTI - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 95.
(Prelazne odredbe)

- Dozvola padobranca, izdata u skladu sa Pravilnikom o padobranstvu ("Službeni glasnik SFRJ", br. 73/89 i 57/90), biće zamijenjena za odgovarajuću kategoriju dozvole u ovisnosti od dokaza o ispunjavanju uvjeta za sticanje kategorije dozvole u skladu odredbama ovog pravilnika.
- Ovlaštenja padobranca, izdata u skladu sa Pravilnikom o padobranstvu ("Službeni glasnik SFRJ", br. 73/89 i 57/90), važe do datuma isteka roka važenja.
- Važeće ovlaštenje paker padobrana, izdato u skladu sa Pravilnikom o padobranstvu ("Službeni glasnik SFRJ", br. 73/89 i 57/90), može se zamijeniti sa ovlaštenjem stariji paker padobrana u skladu sa ovim pravilnikom ako kandidat dostavi dokaz o obavljenom osposobljavanju u organizaciji za obuku, u skladu sa programom razlika koji je odobrila BHDCA.

- (4) Obuka provedena u skladu sa Pravilnikom o padobranstvu ("Službeni glasnik SFRJ", br. 73/89 i 57/90) smatra se provedenom u skladu sa ovim pravilnikom ako je završena u roku od 12 mjeseci od datuma stupanja na snagu ovog pravilnika.
- (5) Obuka provedena u skladu sa Pravilnikom o padobranstvu ("Službeni glasnik SFRJ", br. 73/89 i 57/90) smatra se provedenom u skladu s ovim pravilnikom.
- (6) Ispiti za sticanje dozvole i ovlaštenja, započeti u skladu sa Pravilnikom o padobranstvu ("Službeni glasnik SFRJ", br. 73/89 i 57/90), smatraju se provedenim u skladu sa ovim pravilnikom ako se polože u roku od 12 mjeseci od datuma stupanja na snagu ovog pravilnika.
- (7) Zahtjevi za polaganje ispita za sticanje dozvola i ovlaštenja, koji su podneseni u skladu sa Pravilnikom o padobranstvu ("Službeni glasnik SFRJ", br. 73/89 i 57/90), koji nisu riješeni do stupanja na snagu ovog pravilnika, riješiće se u skladu sa ovim pravilnikom.
- (8) Organizacije za rad, kojima je odobrenje za rad izdato u skladu sa odredbama Pravilnika o uvjetima koje mora da ispunjava škola ili školski centar za obučavanje zrakoplovnog osoblja ("Službeni glasnik BiH", broj 51/04), mogu provoditi obuku najduže 12 mjeseci od datuma stupanja na snagu ovog pravilnika.
- (9) Odobrenje za rad organizaciji za obuku, izdato u skladu sa odredbama Pravilnika o uvjetima koje mora da ispunjava škola ili školski centar za obučavanje zrakoplovnog osoblja ("Službeni glasnik BiH", broj 51/04), smatra se izdatim u skladu sa ovim pravilnikom.
- (10) Zahtjevi za izdavanje odobrenja za rad organizacije za obuku, u skladu sa odredbama Pravilnika o uvjetima koje mora da ispunjava škola ili školski centar za obučavanje zrakoplovnog osoblja ("Službeni glasnik BiH", broj 51/04), koji nisu riješeni do stupanja na snagu ovog pravilnika, riješiće se u skladu sa ovim pravilnikom.
- (11) Ovlaštenje ispitivača, izdato prije stupanja na snagu ovog pravilnika, važeće je do datuma isteka roka važenja.
- Član 96.
(Aneksi)
- (1) Aneks I, II, III i IV čine sastavni dio ovog pravilnika.
(2) Aneksi iz stava (1) ovoga člana su:
a) Aneks I: Sadržaj knjižice padobranskih skokova;
b) Aneks II: Uvjeti za sticanje dozvole kategorije B, C i D;
c) Aneks III: Uvjeti za odobrenje ispitivača;
d) Aneks IV: Sadržaj obrasca dozvole padobranca.
- Član 97.
(Stupanje na snagu)
- (1) Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".
(2) Stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o padobranstvu ("Službeni glasnik SFRJ", br. 73/89 i 57/90) i Pravilnik o uvjetima koje mora da ispunjava škola ili školski centar za obučavanje zrakoplovnog osoblja ("Službeni glasnik BiH", broj 51/04), u dijelu koji se odnosi na obuku padobranaca.
- Broj 1-3-02-3-229-12/25
23. aprila 2025. godine
Banja Luka
- Generalni direktor
Zorislav Ivanović, s. r.

ANEKS I

SADRŽAJ KNJIŽICE PADOBRANSKIH SKOKOVA

(1) Knjižica padobranskih skokova sadrži sljedeće podatke za svaki skok padobranom:

- a) redni broj skoka;
- b) datum izvršenja skoka;
- c) mjesto izvršenja skoka;
- d) svrha skoka;
- e) visina izvršenja skoka;
- f) tip padobrana;
- g) tip zrakoplova iz kojeg se izvode padobranski skokovi;
- h) vrijeme slobodnog pada;
- i) napomene i ovjera.

(2) U knjižicu padobranskih skokova ne upisuje se vrijeme provedeno u zračnom tunelu.

(3) Stranice knjižice padobranskih skokova moraju biti numerisane.

ANEKS II

UVJETI ZA STICANJE DOZVOLE KATEGORIJE B, C I D

Pismeni teorijski ispit iz Tabele 1. za sticanje dozvole kategorije B, C i D sadrži pitanja iz sljedećih tema:

- a) Prinudni postupci u vanrednim situacijama;
- b) Tehnike izvođenja skoka padobranom;
- c) Poznavanje padobrana, padobranske opreme i zrakoplova iz kojeg se vrši skakanje.

DOZVOLA	KATEGORIJE B	KATEGORIJE C	KATEGORIJE D
UVJETI	1. dozvola kategorije A; 2. 50 skokova padobranom na slobodno; 3. 30 minuta slobodnog pada; 4. 10 grupnih formacijskih skokova u slobodnom padu (FS) u grupi od četiri ili više padobranaca ili izveden komplet figura za najviše 20 sekundi ili demonstrirati osnovne elemente slobodnim stilom (FF) u slobodnom padu; i 5. pismeni teorijski ispit za sticanje dozvole kategorije B proveden od strane ovlaštenog ispitivača.	1. dozvola kategorije B; 2. 200 skokova padobranom na slobodno; 3. 60 minuta slobodnog pada; 4. 20 grupnih formacijskih skokova u slobodnom padu (FS) u grupi od četiri ili više padobranaca ili izveden komplet figura za najviše 16 sekundi ili demonstrirati napredne elemente slobodnog stila (FF) u slobodnom padu; i 5. pismeni teorijski ispit za sticanje dozvole kategorije C proveden od strane ovlaštenog ispitivača.	1. dozvola kategorije C; 2. 500 skokova padobranom na slobodno; 3. 180 minuta slobodnog pada; i 4. pismeni teorijski ispit za sticanje dozvole kategorije D proveden od strane ovlaštenog ispitivača.

Tabela 1.

ANEKS III

UVJETI ZA ODOBRENJE ISPITIVAČA

Ispitivač	Dozvole padobranca klasičnim metodom obuke i ovlaštenja nastavnika padobranstva	Dozvole padobranca AFF metodom provođenja obuke i AFF nastavnika padobranstva	Ovlaštenje tandem pilot i nastavnik tandem pilota	Ovlaštenje stariji paker padobrana	Ovlaštenje glavni paker padobrana
Uvjeti	1. važeće ovlaštenje nastavnik padobranstva najmanje 4 godine; i 2. potvrda organizacije za obuku da je nadzirao najmanje 150 skokova učenika padobranaca u ulozi nastavnika padobranstva.	1. važeće ovlaštenje AFF nastavnik padobranstva najmanje 4 godine; i 2. najmanje 150 AFF skokova za obučavanje učenika za sticanje dozvole padobranca.	1. važeće ovlaštenje nastavnik tandem pilota najmanje 4 godine; i 2. važeća potvrda o obučenosti za ispitivača tandem pilota izdata od strane proizvođača tandem padobrana za tip padobrana za koji se traži ovlaštenje.	1. važeće ovlaštenje stariji paker padobrana najmanje 2 godine; i 2. pakiranje najmanje 50 rezervnih ili padobrana za spašavanje.	1. važeće ovlaštenje glavni paker padobrana najmanje 2 godine; i 2. najmanje 40 tehničkih pregleda padobrana; i 3. pakiranje najmanje 100 rezervnih ili padobrana za spašavanje.

Tabela 2.

ANEKS IV

SADRŽAJ OBRASCA DOZVOLE PADOBRANCA

Obrazac dozvole padobranca sadrži:

- grb Bosne i Hercegovine, tekst: Bosna i Hercegovina, Ministarstvo komunikacija i prometa, Direkcija za civilno zrakoplovstvo, naziv dozvole, opšte podatke o nositelju dozvole (broj dozvole, prezime i ime, datum rođenja, mjesto rođenja, državljanstvo, adresa i potpis) i podatke o izdavanju dozvole;
- podatke o stečenim i posebnim ovlaštenjima i napomenu;
- evidenciju o stečenim i posebnim ovlaštenjima, kojima se produžava važenje, i njihov rok važenja.